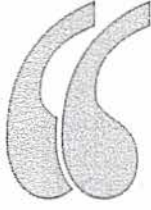

Terörizm Karşısında Nebevi Sünnet

Murtaza Guderzi

Özet

G ünümüzde terör olarak adlandırılan şeyin geçmişi, iki bin yıl öncesine dayanmaktadır. Güvenilir tarih kaynaklarında geçtiği üzere, miladi birinci yüz yılda radikal Yahudilerden Sicarii adlı grup tarafından dini bir takım gerekçelerle başlamıştır. Böylesi uygulamaların sonraki yüz yıllarda ve çağımıza kadar devamı, gerekçeler ve sebepler bakımından, uygulama yöntemleri, hedefler, malzemeler açısından daha çeşitli ve karmaşık bir hale gelmiştir. Yazılı İslam tarihinde, Şia ve Ehli Sünnet nakillerinde, Peygamber'e (s.a.a) dayandırılan bazı olaylar, bazılarının nazarında terörün onaylandığı şaibesini doğurmuştur. Muteber Şia ve Ehli Sünnet kaynaklarında, terörün yanı sıra, cinayet (fitk), eşkıyalık (irhab) ve iğtiyal (öldürmek) adı altında yapılan eylemlerin de nebevi sünnette, Peygamber'in şahsında, medeni uygulamalarda şer' en nehiy edilip yasaklandığı anlatılmıştır. Yine Müslümanların kendi içlerinde kardeşlik – Muhacirler ve Ensar – ve Yahudilerle özellikle üç büyük taife olan, Ben-i Kaynuka, Ben-i Kureyza ve Ben-i Nazir arasında olan beraber yaşama akitlerinde, bütün vatandaşların gerek Müslüman ve gerekse gayrimüslim, emniyete alınması ve emniyetinin muhafaza edilmesi konusunda ısrar edildiği de anlatılmaktadır. Öte yandan, nakledilen bazı uygulamalar çerçevesinde Peygamber'in zamanında, düşmanlık eden birkaç ileri gelen Yahudi'nin ortadan kaldırılması olayını, bu konudaki senetlerin zayıflığını ve Peygamberimiz (s.a.a.) tarafından uygulandığına dair delil olamamasının yanı sıra, usulen bu eylemin terör olarak adlandıramayacağını ve terörist bir eylem olarak görülemeyeceğini ortaya koyacağız. Ayrıca savaşın ve savaş uygulamalarının sınırlarını ve savaş zamanındaki kuralları araştırmamız gerekmektedir. Peygamber zamanında muhaliflerin öldürülmesi, tamamıyla meşru bir uygulamaydı, ancak İslam Peygamber'i (s.a.a.) koyduğu ahlaki kurallar ve şer'i nehiyler ile böylesi bir uygulamanın Müslümanlar arasında yayılmasının önünü almıştır.

Muteber Şia ve Ehli Sünnet kaynaklarında, terörün yanı sıra, cinayet (fitk), eşkıyalık (irhab) ve iğtiyal (öldürmek) adı altında yapılan eylemlerin de nebevi sünnette, Peygamber'in şahsında, medeni uygulamalarda şer' en nehiy edilip yasaklandığı anlatılmıştır.

Giriş

Bu makalede "Nebevi Sünnette" terör ve terörizm konusu analiz edilmeye çalışılmıştır. Asıl sorulması gereken soru ve bütün aşamalarda göz önünde bulundurulması gereken dayanak, Nebi-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetinin terör konusunda ve terörist uygulamalar karşısındaki tutumu nedir? Acaba Peygamber (s.a.a) zamanında bu türden uygulamalar onun bizzat kendisi tarafından ya da onun emriyle mi meydana gelmiştir? Acaba günümüzde ve kendi zamanının hukuki – siyasi metinleri çerçevesinde on dört asır önce gelişmiş ve meydana gelmiş olayı, bugünkü değer ve hukuki kurallar usulünce eleştirip değerlendirmek ne kadar doğrudur?

Tarihi konuları, özellikle de Medine sözleşmesini bozan Yahudiler konusunda nasıl bir değerlendirme yapılabilir? Acaba böylesi uygulamalar, farz edelim ki nakiller doğru bile olsa, Peygamber'in asrında, terörist uygulama olarak sayılabilir miydi yahut meşru bir hareket miydi? Peygamber'imize (s.a.a) sert davranışlar atfeden rivayetlerin senetleri nedir? Bu senetler hangi ölçüye göre sahih ve muteber rivayet olarak kabul edilmektedir? Şia ve Sünni'nin bu tarihi belgeler karşısındaki tepkileri nelerdir?

Sünneti Nebevide terör ve terörizm konusunu araştırmaya geçmeden önce, söz konusu terör ve terörizmin anlam ve sınırlarını çizme zorunluluğu vardır. Bu bakış açısıyla, şu konuları özetle hatırlatmak gerekmektedir.

1-Terör Kelimesinin Dilbilimsel Olarak İncelenmesi

Günümüz Farsçasında söyleniş ve okunuşta terör kelimesi İngilizceden alınan Terror kelimesine dayanmaktadır. Bu kelime de Latince Ters kelimesinden o da hile, alçaklık, kötü iş anlamına gelen Ter kökünden gelmiştir. (Webster: 2262, 1986) Aynı şekilde İngiliz dilinde kullanılan korkutucu anlamına gelen Terrible, Terribleness kelimeleri de bu Ter kökünden gelmektedir. (2005: Oxford) Öyle görülüyor ki, Farsça'da da Ters kelimesi Latince Ters kelimesinden alınmıştır, ya da tam tersi.

2-Terörizmin Tanımı

Terörizm kelimesi farklı şekillerde tarif edilmiştir ve yapılmış olan her tarif kendine has bir yaklaşım olup tarif edenin zihniyetini ve bakış açısını yansıtmaktadır. Farklı tarifler arasında, uygun olan birkaç tarifi zikretmekle yetineceğiz.

Britanica ansiklopedisinde terörizmi, hükümetlere, halka yahut siyasi hedeflerden dolayı belirli şahıslara karşı, sistematik olarak sindirme yahut öngörülemez şiddet hareketi olarak tarif edilmiştir. (650, 1986, New Encyclopedia of Britanica)

Bu tarife göre terörizm, bilinçli, fiili ve sistematik bir şekilde korku ortamı oluşturmak yahut ön görülemez şiddet hareketleri olarak göz önüne alınmıştır ki, burada iki tür hedefin düşünülmesi mümkündür. Yakın ve doğrudan hedeftir ki, kurbanlar fiili olarak korkutulup şiddete maruz bırakılmaktadır. Ancak terörün asıl hedefi ve muhatabı, teröristlerin kendi mesajlarını onlara iletmek istedikleri siyasi hedefler ve muhataplardır. Bu tarife göre yakın hedef, hükümet, halk (toplumsal özellikleriyle beraber) yahut özel bir kişi olabilir.

Terörizmi, hedef gözeterek şiddet uygulamak ya da kurban yahut muhataplar üzerinde kahredici ve dehşete düşürücü şiddet uygulamak veya tehdit etmek olarak da tarif etmişlerdir. (2, 1988, M. Stohl)

Bu tarifte usul olarak kör ve hedef gözetmeyen terör saf dışı bırakılmış, korku verici uygulamaların bir hedefi olduğu var sayılmıştır.

Encarta ansiklopedisi de terörizmi şu şekilde tarif etmiştir: korku oluşturarak ve bu korkuyu kullanarak siyasi değişimlerden faydalanmak amacını taşır.

Diğer bir açıdan, terörizme muhalif olmakla beraber, hukuki kurallardan ve bu kuralların boşluklarından faydalanarak, terörizmi kendi hedeflerini gerçekleştirmek için hükümet yahut halk veya şahıslar üzerinde şiddeti hayata geçirme ya da şiddetle tehdit etmek şeklindeki kanunsuz bir iş olarak tanımlayabiliriz.

3- Dilbilimsel Olarak ve Arap Kültüründe Terör Kelimesinin İncelenmesi

Günümüzde terör olarak adlandırılan uygulamaları tarif etmek için, Arap ve İslam sözlüğünde, fitk (cinayet), ırhab (eşkıyalık) ve iğtiyal (birini öldürme) kelimelerinden istifade edilmektedir. İslam öncesinden günümüze kadar yazılı Arap metinlerinde bu kelimeler kullanılmaktaydı. Ancak günümüz Arapçasında “fitk” kelimesi çok fazla kullanılmamaktadır ve yine “iğtiyal” kelimesi bazen kullanılmaktadır. Buna karşın “ırhab” kelimesi yaygın bir kullanıma sahiptir ve günümüzde fıkhi ve hukuki Arap metinlerinde özellikle uluslararası hukuk bağlamında terör ve terörist uygulamaların karşılığı olarak kullanılmaktadır. Ancak Şia ve Ehli Sünnet kaynaklarında bahsi geçen bu üç kelime sıkça kullanılmıştır, bu yüzden nebevi sünnette terör konusu hakkında inceleme yaparken bu üç kelimeyi de mana ve mefhum yönünden araştıracağız.

a- Fitk

Fitk: Bir kimse, yanında bulunan ve gafil (şahsın art niyetinden) olan kimseye saldırıp öldürmesidir, hadiste geçtiği üzere, iman, fitki yasaklamıştır (Fitk yapılmasına izin vermemektedir) ve mümin fitk yapmaz. (Meclisi, c.28, s.259.)

Tureyhi de Mecme'ul Bahreyn'de Kamus'tan naklederek Cevheri'nin vermiş olduğu manaya yakın bir anlam vermektedir, ancak bunu sadece katletmek olarak değil, bir başkasını yaralamak fiili olarak genellemiştir. Tureyhi şöyle diyor: "... Fırsatını elde ettiğinde öldürmek, yaralamak ve bu kabilden eylemler..." (Tureyhi, c.3, s.257)

Bu beyanda, fitk için iki özellik zikredilmiştir: birincisi, bu eylemin öldürme ve öldürmeye ek olarak yaralama şeklinde olmasının farksız olduğu, diğeri ise, fitk eyleminin nasıl yapıldığıdır, gizli de olabilir aşikâr da.

Bu amel (fitk eylemi) cahili Araplarda yaygındı, ama İslam Peygamber'i bunu yasaklamıştır. Allame Meclisi, Bihar-ul Envar'da fitkin Peygamber tarafından yasaklandığı konusunda birçok nakilde bulunmuştur. Öldürmek için yapılan bu tür ansızın ve namertçe saldırılar, kınanmış ve yasaklanmıştır. Bunun yasaklanmasının sebebi olarak da iman gösterilmiştir. Yani mümin bir insan İslami öğretiler ve ahlaki yapısı göz önüne alındığında, böylesi namertçe bir ameli yapmaz. (Meclisi, c.28 s. 228-259, c.44, s.244 c. 47 s.127)

b- El Ğul (iğtiyal)

İğtiyal Arapça'da ğul kökünden gelmektedir ve Arap lügatinde, yanındaki kimseyi hile ve aldatmayla, öldürülenin hiçbir şeyden haberi yokken, helak etmek ve öldürmek anlamına gelmektedir. Kavaid-ul Ahkam'ın yazarının görüşüne göre, iğtiyal kelimesi daha çok ahdi bozmaları halinde ehli zimme için kullanılmıştır ve onları öldürmek bu surette caizdir. (Haveri, s.84)

Ekreb-ul Mevarid'in yazarı, iğtiyal'i hileyle ve şahsı تنها bir yere götürerek orada öldürmek ya da bir kimseyi gizlice öldürmek olarak anlamlandırmıştır. (el Şertuni C.2 s.893)

c- El İrhab

İrhab "rhb" kökünden gelip anlamı korku ve havf olarak ezeb lügatinden alınmıştır. (Pişin, c.1 s.437) Kelimenin bu kökü ef'al sigasından olup korkutma ve korkutmayla neticelenecek bir eylemde bulunmak olarak anlamlandırılmaktadır. Ancak ceza hukuku ıstılahında, belirli bir hedefi gerçekleştirmek için, kuvvetten istifade ederek bir kimsenin ya da bir grubun başka bir kimseyi korkutması olarak kullanılmaktadır. (Bessam Zui, el Aded 64)

Nebevi sünnette konunun hakikatinin ortaya çıkması için, Peygamber'e ait hadislerin incelenip, tahkik edilmesi bir zorunluluktur. Bu incelemede hadislerin varlığı, senedi ve delilliği dikkatle incelenmelidir ki böylelikle bu özen sayesinde elde edilecek her konu ve aynı şekilde ulaşılan külli anlam, kapsayıcı bir anlayışla beraber nebevi sünneti gerçekçi bir şekilde görmemizi sağlayacaktır.

Nebevi sünnet ve terörizm arasındaki bağlantı olasılığını belirlemek için yapılması gereken birkaç şey vardır. Birincisi Nebevi sünnetten kastedilen şeyin ne olduğun açıklanması gerekmektedir. Bir diğer şey ise acaba, bu sünnette terörizm ve terörle ilişkilendirilebilecek bazı eylemler bulmak mümkün müdür?

4- Nebevi Sünnet ve Terör Arasında Bir Bağın Var Olma Olasılığı

Nebevi sünnet ve terörizm arasındaki bağlantı olasılığını belirlemek için yapılması gereken birkaç şey vardır. Birincisi Nebevi sünnetten kastedilen şeyin ne olduğun açıklanması gerekmektedir. Bir diğer şey ise acaba, bu sünnette terörizm ve terörle ilişkilendirilebilecek bazı eylemler bulmak mümkün müdür? Sonuç olarak böylesi eylemlerin var olması durumunda bu eylemlerin terör ve terörizmle nasıl bir bağı olduğunun açıklanması gerekmektedir.

4-1- Anlam ve Kapsam

Sünnet kelimesi lügatçiler arasında çeşitli anlamlara gelmektedir. Bunlardan: “el Tarikatul mesluket” ki, anlamında süreklilik bulunmaktadır. Hitabi de sünnetin aslını “el Tarikatul mahmude” olarak tarif ederek yol ve sürekliliğinin olmasını, beğenilmişlik (mahmude) şartına bağlamıştır. (el Emin, s.327)

Ancak ıstılahı anlamda sünnet, “Peygamber’den sadır olan, söz ya da fiil yahut ikrar”dan ibarettir ve siyer ıstılahı olarak Peygamber’in fiillerini ve ikrarlarını kapsadığından, sünnet siyerden daha kuşatıcıdır. Bununla birlikte, nebevi sünnetin incelenmesinde üç ölçü olan Peygamber’in söz (sözlü sünnet), fiil (fiili sünnet) ve ikrarının (ikrari sünnet) da incelenerek ortaya konulması gerekmektedir.

4-2- Nebevi Sünnet ve Terör Kavramıyla Özdeşlik İddiası

Peygamber’in zamanında İslam’a muhalefet eden birkaç ileri gelen Yahudi’nin ortadan kaldırılması konusuna dair rivayetler naklolunmuştur. Bazı yazarlar bu olayı terör ile özdeşleştirerek, Peygamber’in sünneti olarak gösterme gayreti içindedirler. Bu birkaç açıdan dikkat çekicidir: Mesela, her iki fırkanın bütün kaynaklarına dayandırılan rivayetlerde, Peygamber’in fiili sünneti ya da şahsi eylemi olarak, muhalifleri öldürdüğü nakil veya iddia edilmemiştir, hatta günümüzde dahi İslam muhaliflerinin ve oryantalistlerin böyle bir iddiası yoktur. Şu halde yakinen denilebilir ki, Peygamber’in fiili sünnetinde muhaliflerin

katledilmesi görülmemiştir ve bu geçersizdir. Elbette Peygamber'in savaşı ve gazalara katıldığı konusunda şüphe yoktur, ancak bu anlam olarak terör ve gafil avlama konusunun sınırları dışındadır ve savaşa yön vermek ve savaş yöntemleriyle ilgili kurallara tabidir. Bu konunun incelenmesi de zamanı gelince faydalı olacaktır.

En baştan fiili sünnette terör iddiasının geçersiz olmasıyla geriye bazı hadisler yoluyla siyer kitaplarına girmiş ve bir takım hadislerde zikredilmiş olan diğer iki sünnet yani sözlü ve ikrari sünnetler kalmaktadır. Peygamber'den bu konuda ikrar yoluyla ya da sözlü olarak aktarılanlar hadis ve olaylar, bazılarında teröre meşruiyet kazandırdığı şüphesi oluşturmuştur.

Bu durumda, makalenin bu bölümünde zorunlu olarak ele alınıp üzerinde odaklanılması gereken Peygamber'in sözlü ve ikrari sünnetini zamansal ve tarihsel olarak üç aşamada tahlil edebiliriz.

- a- Peygamber'in bi'setten Medine'ye hicretine kadar olan süreçteki sünneti
- b- Medine'ye girdikten sonra Mekke'nin fethine kadar olan süreçteki sünneti
- c- Mekke'nin fethinden vefatına kadar olan süreçteki sünneti

Sünnetin ölçüsü olduğu söylenerek Peygamber'e atfedilen özellikle şiddet içeren eylemler sadece ikinci bölümle alakalı olup (Peygamber'in Medine'ye girişinden Mekke'nin fethine kadar olan süreç) ve bu tarihi sürecin sadece ilk üç yılına has olduğu göz önüne alındığında, sadece bu bölümü incelenecektir.

4-3- Hadislerin Varlığı

Gerek Şia ve gerekse Ehli Sünnet siyercilerinin kitaplarında, hicretin birinci yılından üçüncü yılına kadar olan olayların incelenmesinde, gündeme getirdikleri bazı olaylar bu şaibeleri meydana getirmiştir:

İlk olarak, böylesi bir olay olmuş ve tarihi bir gerçekliktir.

İkinci olarak, bu olay Peygamber'in emri, izni yahut icazetiyle olmuştur.

Üçüncü olarak, böylesi bir olay, terör ve terörist eylemlerin türdeşisi olarak sayılmıştır.

Dördüncü olarak, bu tür kesin olmayan bir ahkâmı Peygamber'in zamanından ta günümüze genişletip genelleştirerek, günümüzde bu tarz eylemleri meşru kabul etmiş ve daha da öteye giderek bu tarz işlerin propagandasını yapmışlardır. Bu türden sonradan eklenmiş iddiaların gerçeğinin ortaya çıkması lazım ve zorunludur. Bu tür hadisleri nakledenler, uzmanca bir araştırma ve İslami metinlerde inceleme yapmadan bu hadisleri delil olarak kabul etmektedirler. Hatta din alimleri tarafından nakledilen bu tür hadislerin çokluğu, İslam toplumunda, hatta araştırmacılar ve siyer yazarları arasında bile meşhur görülüp ön kabul olarak telakki edilmesine yol açmıştır. Bu yüzden böylesi hadisleri tekrar gözden geçirmek ve bu şaibeleri Nebi Ekrem'in siretinden ayıklamak, özellikle de günümüz açısından önemli bir iştir.

4-3-1- Şia Kaynaklarında Nakledilen Olaylar

Merhum Meclisi, Bihar-ul Envar'da Peygamber (s.a.a) tarafından Ka'b bin Eşref'in katledilme fetvasının Cebrail tarafından Peygamberimize verilen emir neticesinde sadır edildiğini nakletmektedir. (Meclisi, c.20, s.10 ve 158) Meclisi aynı şekilde Esmâ binti Mervan'ın da Umeyr bin Adiy bin Harşe tarafından katledildiğini nakletmiştir. (A.g.e, s.7) Gerçi bu konuda Peygamber (s.a.a.) her hangi bir hüküm vermemiştir ama Esmâ'nın katlinden sonra, gördüğü Umeyr'e teselli vererek şöyle demiştir: "Yaptığın işten dolayı hiçbir cezayla karşılaşmayacaksın ve hatta iki keçinin boynuzları bile birbiriyle çarpışmayacaktır".

Merhum Meclisi, yine Ebu Rafi Selam bin Ebi Hukeyk'in katlini de aynı şekilde – Ka'b bin Eşref'in arkadaşlarından, İslam ve Allah Resulü'nün düşmanlarından – nakletmektedir. Bu rivayette, Ebu Rafi'nin katli Evs ve Hazrec arasındaki rekabet şeklinde gündeme gelmiştir. Ka'b bin Eşref, Evs kabilesinden biri (Muhammed bin Mesleme) tarafından öldürülmüştü, Hazrec kabilesi de Evs kabile-sinden aşağı kalmamak için, Peygamberimize (s.a.a.) Ebu Rafi'nin öldürülmesini teklif ettiler ve bunun üzerine Peygamber onlara bu izni verdi. (A.g.e, s.12 – 13) Ebu Rafi'nin ölümü komutanlığını Abdullah bin Atik'in yaptığı beş kişinin eliyle gerçekleştirildi.

4-3-2- Ehli Sünnet Kaynaklarında Nakledilen Konular

Ehli Sünnetin siyer yazarları arasında, hemen hepsi böyle bir olayı nakletmişlerdir. Yani merhum Meclisi bireysel eylem olarak üç öldürme olayını nakletmişse, Ehli Sünnet siyercileri kitaplarında altı olayı zikretmişlerdir. Ehli Sünnet siyercilerinin Meclisinin zikrettiği üç olaya ek olarak naklettikleri olaylar şunlardır:

Ebu Efek'in katledilmesi, yaklaşık yüz yirmi yaşında olan bir Yahudi şairdi. Peygamber'in Bedir savaşından muzaffer bir şekilde dönmesinden sonra, Ebu Efek Peygamber (s.a.a.)e hakaret eden bir şiir okumuştur, bunun üzerine Salim bin Umeyr (yahut Salim bin Amr) onu öldüreceğine dair ant içti. (el Zehebi, c.1, s. 174 – 175) Elbette bu olayda Peygamber'(s.a.a.) den hiçbir şekilde bir emir sadır olmamıştır ve Salim bin Umeyr Bu olayı şahsi girişimleriyle yapmıştır.

Sufyan İbn Nebih el Hezeli'nin öldürülmesi; Zehebi'nin Meğazi'de naklettiğine göre Peygamber (s.a.a) onun kendisiyle savaşmak için etrafına asker topladığını anladığında, Muhammed bin Mesleme'yi onu öldürmekle görevlendirdi. (A.g.e., s. 346)

İbn Suneyne'nin (Yahudi) öldürülmesi; siyer yazarları bu olayın Ka'b bin Eşrefin öldürülmesiyle, onun ve dostlarının Kureyş kâfirleriyle birlikte, Medine'de yeni kurulmaya başlayan İslam nizamının siyasi hâkimiyetini yok etmek için yapmış olduğu komploların ortaya çıkmasının sonucunda gerçekleştiğini yazarlar. Bu zaman aralığında, siyer yazarlarının nakline göre Peygamber (s.a.a.), şu konuda genel bir emir yayınlamıştır: "elinizin ulaşabildiği her Yahudi erkeğini öldürün." Bu emirden sonra Muhise İbn Mesud, İbn Suneyne'nin öldürülme eylemini gerçekleştirdi (İbn İshak, s. 139 – 320).

Ebu Efek'in katledilmesi, yaklaşık yüz yirmi yaşında olan bir Yahudi şairdi. Peygamber'in Bedir savaşından muzaffer bir şekilde dönmesinden sonra, Ebu Efek Peygamber'e (s.a.a.) hakaret eden bir şiir okumuştı, bunun üzerine Salim bin Umeyr (yahut Salim bin Amr) onu öldüreceğine dair ant içti. Elbette bu olayda Peygamber'den (s.a.a.) hiçbir şekilde bir emir sadır olmamıştı ve Salim bin Umeyr Bu olayı şahsi girişimleriyle yapmıştı.

Bu mesele hususunda da yine Peygamber (s.a.a.) ayrı bir emir vermemiş ve genel bir emir sadır ederek muhaliflerin (Yahudiler) hiçbir komploya karışmaması ve onların korkutulması yönünde taktiksel bir eylem ortaya koymuştu. Çünkü Yahudiler Abdullah bin Ubey'in başını çektiği Medine'nin münafıklarıyla iş birliği yaparak bir korku atmosferi oluşturmuşlardı.

Bu yüzden, bu olayı Nebevi sünnette terörist bir eylem olarak göremeyiz. Bahsi geçen kaynaklarda zikredilen üç olayı, İbn Hişam, Taberi ve diğerleri gibi hemen hemen bütün siyer yazarları da naklederek, inkâr etmemişlerdir.

4-4- Gelen Haberlerin Senedinin Sıhhati

Medine'nin sivil insanlarına karşı, Peygamber'in (s.a.a.) verdiği emirle şiddet ve gafil avlayarak öl-dürme eylemleri konusunu anlatan hadisleri, tamamıyla Ehli Sünnetin siyer yazarları ve tarihçileri tarafından hadis kitaplarına dâhil edilmiştir. Hatta Bihar'ul Envar'da nakledilen hadis ve sözler bile Ehli Sünnet siyer kitaplarından alıntılanmıştır. Bunlara örnek olarak, el Munteka fi Mevludul Mustafa, Meğazi Vakıdî, el Meğazi Zehebi, Siyer-i İbn Hişam, Tarih-i Taberi ve Kamil-i İbn Esir verilebilir. Hatta merhum Tabersi (Ebu Ali Fazl B. Hasan Tabersi ö. h 548, m.1127), Mecmeul Beyan tefsirinde Haşr suresi 1-5 ayetlerinin nuzülü hakkında araştırma yaparken, Ka'b bin Eşref olayını ele alıyor ve bunu yaparken de İbn İshak'ın Siyer'inden naklediyor. (el Tabersi, c. 14, s. 626 – 651)

Buraya kadar Ehli Sünnet'in tarih ve hadis kitaplarında Peygamber'in emri ya da rızasıyla muhaliflerin öldürülmesiyle alakalı konuya giriş yapılmıştır. Hadis nakil ölçülerinin

ve ravilerin sıfatları konusundaki Şia'nın görüşlerinin dikkate alınmaması, bu tür rivayetlerin Şia nazarında itibarsız olduğunu ortaya koymaktadır. Ama Şia'nın, Meclisi, Tabersi gibi ve yine bazı çağdaş ulemasının bu nakilleri delil olarak almaları şaşılacak bir şeydir. Bununla birlikte bu hadislerin senedinin ciddi bir şekilde analiz edilmesi, kuvvet ve zayıflığının aydınlatılması bir zorunluluktur.

4-4-1- Sufyan bin Nebih el Hezeli'nin öldürülmesiyle ilgili hadisin senedi, Meğazi'nin yazarı Zehebi'nin (Zehebi, s. 346 – 347) naklinde şöyledir: “Muhammed bin Mesleme, İbn İshaktan, bize Muhammed bin Cafer bin Zübeyr, Abdullahtan, o Abdullah bin Enisten, o babasından şöyle dediğini rivayet etti: Resulullah beni...”

Bu hadiste, Muhammed bin Mesleme sikadır, çünkü Ali İbn İbrahim Kumi kendi tefsirinde ondan rivayet nakletmiştir (Kumi, c.1, s.46) ve Kumi sadece sika ravilerden rivayet ettiği için, Muhammed bin Mesleme'yi sika olarak kabul etmiştir. Merhum Hoi de Mucem el Rical el Hadis kitabında, Kumi'nin tefsirinde yer alan bütün hadis ravilerini sika olarak kabul etmiştir. (Hoi, c.17, s.128) Ancak İbn İshak meçhuldür. Çünkü ya Şia'nın muteber rical kitaplarında ondan söz edilmemiştir veya eğer ondan söz edilmişse bile ilk isminin olmayışından dolayıdır ve İbn İshak müşterek bir isimdir, bu yüzden meçhuldür ve itibar edilemez. Muhammed bin Cafer bin Zübeyr de meçhuldür ve Abdullah bin Abdullah ve Abdullah bin Enis, her ikisi de (baba ve oğul) zayıftırlar. Çünkü her ne kadar Hoi'nin Mucemi Ricali gibi (A.g.e. c.11, s. 121) bazı mu'cemlerde ve Ricali Şeyh'te (s.44) onlardan bahsedilmişse de, sika olarak belirtilmemişlerdir.

4-4-2 Tarihi Taberi'de Ka'b bin Eşrefin öldürülmesi hakkında nakledilen hadisin senedi şöyledir: “... bize İbn Humeyd söyledi, o Seleme'den, o Muhammed bin İshak'tan o Abdullah bin Muğiyis bin ebi Burde'den: Kim İbn Eşref...”

Bu senede de İbn Humeyd meçhuldür ve onun adı rical kitaplarında mesela Rical el Hoi ve Rical el Kahpayi de zikredilmemiştir. Seleme ve İbn İshak da meçhuldürler. Abdullah bin Muğiyis bin Ebi Burde de aynı şekilde meçhuldür ve Şia kaynaklarında onun adı Resulullah'ın ashâbı ve Resulullah'tan rivayette bulunanlar arasında geçmemiştir.

4-4-3 Tarihi Taberi'de Ebu Rafi Selam bin Ebi Hukayk'ın öldürülmesi hakkında nakledilen hadisin senedi de şu şekilde belirtilmiştir: “Bize Harun bin İsham Hemdani bize söyledi, Mus'ab bin Makdam ona söylemiş, o İsrailden, o Ebu İshak'tan o, Beraa'dan dediki:....”

Bu senede de önceki senedlerde var olan problemlerin aynısı vardır. Yani Harun bin İshak Hemdani, Mus'ab bin Makdam, İsrail ve Ebu İshak bunların hepsi meçhuldürler. Elbette Beraa üç kişinin ortak adıdır ve her üçü de Allah resulünün ashâbındandırlar ve sika'dırlar. Çünkü Beraa bin Azib el Ensari el Hazreci seçkin sahabeler arasındadır. Beraa bin Malik Ensari Peygamber'in komutası altında şehadet mertebesine ulaşmıştır ve Beraa bin Ma'rur da seçkin sahabelerdendir. (Hoi, c.4, s.184 – 189)

Bu durum, senedin çoğunluk ravilerinin zayıf olması, bütün senedi zayıf yapmaktadır.

Eğer konumuzla ilgili nakledilen hadislerin itibar açısından senetlerini değerlendirecek olursak, gerçekte bu haberleri delil olarak getiremeyiz ve Peygamber'in (s.a.a.) şiddet yanlısı amelleriyle ilgili rivayetler temelden, esastan değersiz ve itibarsız olacaktır. Tamamen meçhul kimselere dayanan haberler, nasıl bir kimsenin şahsını ve dinin tesis edilmiş sünnetini tahkik etmede dayanak olarak kabul edilebilir.

4-4-4 Ebu Efek'in Salim bin Umeyr tarafından öldürülmesiyle alakalı Vakıdî'de geçen hadis, (Vakıdî, c.1, s.174 – 175) Salim bin Umeyr'in bu eylemi usulen Peygamber'in müsaadesi, izni yahut emri veya rızası olmadan yapılan bir eylem olduğundan dolayı bu konunun aslıyla alakalı değildir. Gerçi bu rivayetin de senedi muteber değildir ve meçhul şahıslar içermektedir. Çünkü Said bin Muhammed, Ammare bin Geziye, İsmail bin Mus'ab, Mus'ab bin İsmail ve İsmail bin Zeyd meçhul kimselerdir ve bunlara itimat edilemez. (Hoi, A.g.e., s. 3 -7 -12 ve 18)

4-4-5 Vakıdî'nin naklettiği Esmâ binti Mervan'ın öldürülmesi olayının (Vakıdî, A.g.e., s. 174 – 175) senedi de muteber değildir. Çünkü o senedin ravileri de meçhuldürler. Bu konuda Vakıdî şöyle nakletmiştir: “ Bize Abdullah bin Harib söyledi, o babasından...” Abdullah bin Haris ortak isme sahip on kişiden biri olmasına rağmen, onun babası Haris'in de künyesi yoktur ve meçhuldür. (Hoi, A.g.e., s. 152 - 154)

Eğer konumuzla ilgili nakledilen hadislerin itibar açısından senetlerini değerlendirecek olursak, gerçekte bu haberleri delil olarak getiremeyiz ve Peygamber'in (s.a.a.) şiddet yanlısı amelleriyle ilgili rivayetler temelden, esastan değersiz ve itibarsız olacaktır. Tamamen meçhul kimselere dayanan haberler, nasıl bir kimsenin şahsını ve dinin tesis edilmiş sünnetini tahkik etmede dayanak olarak kabul edilebilir.

5-Peygamber'in (s.a.a) Askeri Faaliyetlerinin ve Alışılmadık Zorlayıcı Eylemlerinin Tahkiki

5-1 Peygamber'in Zorlayıcı – Caydırıcı Eylemleri (Gazveler ve Seriyeler)

Siyer yazarları, Peygamber'in askeri faaliyetlerini iki başlık altında ele alırlar. Birincisi Gazveler ve diğeri ise Seriyeler'dir. Bu askeri faaliyetlerin sayısı hakkında siyerciler ihtilaf etmişlerdir. Gazve'lerin sayısını 26 (Mesudi, c.2, s.287 – 288) ile 27 (İbn İshak, c.4, s. 280 – 281) arasında, Seriyeleri ise 35 ten 81 Seriyeye kadar farklı şekillerde nakletmişlerdir.

Bu eylemler, nakil farklılıkları Peygamber'in Medine'ye Hicretinin birinci ya da ikinci yılında başlar ve hicri on birinci yıla kadar devam eder. Bu askeri eylemlerin toplamının en az 61 en fazla 108 olduğunu söyleyebiliriz. Resulullah'ın savaşa yönelik olarak ortalama yılda 6 ile 11 askeri hareket yaptığı hesap edilmektedir.

Konumuzda önemli bir yer tutacak olan nokta şudur ki, bütün siyer yazarları muhaliflerin öldürülmesi eylemleri konusunu, seriye başlığı altında kaleme almışlardır. Bu şu manaya gelmektedir; bütün siyer yazarlarının bu eylemlerdeki ortak algıları, bu eylemlerin savaş sayıldığı ve savaş kanunlarına tabi olduğudur. Bir terör eylemi ya da belirli şahıslara ve mala karşı ansızın habersizce yapılan bir eylem değildir. Bütün gazve ve seriyelerde Peygamber'den (s.a.a.) naklolanlar bize komutanları ve Müslüman mücahidleri insani davranışlar konusunda ve bu iki gruba saldırmamaları gerektiği konusunda emir verdiğini göstermektedir. Birincisi siviller, gerek kadın, erkek, çocuklar gerekse ihtiyar ve gençler, diğer grup ise, İslamı kabul eden düşman askerleridir. Hatta savaşan düşman orduları hakkında da siyerlerin hiçbirinde, yazarların hiçbir eserinde ve Müslüman olmayan oryantalistlerin eserlerinde bile Peygamber (s.a.a.) tarafından ya da Müslümanlar tarafından yapılmış sıra dışı bir şiddet uygulandığına delil olabilecek bir tek emir ve tavsiye Peygamber'den nakledilmemiştir. Elbette savaşın kendisi, fiili bir şiddet barındırmaktadır ve son çare olarak uygulamaya konular bir eylemdir.

Yüce Allah'ın ve Peygamberi'nin (s.a.a.) savaş şartlarında bile sıra dışı şiddet içeren eylemleri yasaklamaları göz önüne alındığında, burada Müslüman olmayanlara hatta İslam düşmanlarına karşı davranışlardaki ahlaki esaslara tabi olma ruhunu en güzel şekilde aşikar olmaktadır.

5-2 Peygamber'in Zorlayıcı Eylemlerinin Sebeplerinin Araştırılması

Bu araştırma Peygamber'in yapmış olduğu ve iki özelliğe sahip olan eylemlerini gözler önüne sermektedir: Birincisi, barışçıl olmayan eylemler ve diğeri ise, Yahudi karşıtlığı şeklinde algılanan eylemler. Bu noktalara dikkat edilmesi kaydıyla, gündeme gelen sorulara cevaplar bulunmalıdır:

- Acaba Yahudilerin kendilerine has bir özellikleri mi vardı ki bu saldırılara maruz kaldılar?

- Acaba Hristiyanlık gibi başka bir dinin mensupları meseleye dahil olsalardı, yine de Peygamber'in onlara karşı siyasi tutumu, barışçıl olmayan bir tutum mu olacaktı?

- Yahudilere karşı barışçıl olmayan eylemler hususunda araştırmayı şu şekilde düzenleyebiliriz, İslam'da gerçek anlamda, başka dinlerin mensuplarına karşı tutum nedir: barışçıl bir tutum mu yoksa barışçıl olmayan bir tutum mu?

- Hangi karineler ve deliller yeni kurulmuş İslam toplumunun başka milletlerle barışçıl bir tutum içinde olmasına yönelik bir alt yapı oluşturur?

- Hangi karineler bir toplumda bulunan gruplar ve sınıfların davranışlarındaki gerginliğin ve huzursuzluğun nedeni olabilir?

- Bu türden karinelerin bulunması halinde, nebevi davranış kurallarının ne şekilde yansıdığı gözlemlenmiştir?

- Peygamber-i Ekrem (s.a.a.) gayri Müslimlere karşı Medine’de yeni şekillenmiş toplumda asli davranışı ne idi?

- Mümkün olsaydı Peygamber günümüzde hangi güncel imkan ve mekanizmalardan faydalanırdı?

- Bu mekanizmalar neleri kapsardı?

- İki taraf (İslam toplumu ve Peygamber’in şahsı ile Yahudi taifeleri) ne şekilde bu mekanizmaları kullanırlardı?

- İki tarafın da Medine’de barışın devam etmesi için ne gibi taahhütleri vardı?

- Her iki taraf için de bu anlaşmanın bozulması halinde ne tür bir yaptırım uygulanması ön görülmüştür?

- Acaba anlaşmanın uygulanmasında ya da tarafların maddeler üzerinde tefsir ve anlayış farkından dolayı ihtilafa düşüldüğü takdirde her hangi bir hakem tayin edilmiş midir?

- Acaba hakemlik kabul edilebilir bir kurum muydu?

- Bu kısımda bir diğer soru da şudur ki, acaba Müslümanlar aleyhine eylemde bulunanlar ile savaşmak için Nübüvvet Makamının izni ve icazeti gerekir mi? Başka bir deyişle Peygamber’in üç Yahudi kabilesi karşısındaki eylem ve uygulamaları, böylesi durumlarda ehli kitap karşısında benzer uygulamalara izin verilmiş midir, yahut Hakim’in izni mi gerekmektedir?

- İslam devleti aleyhine eylemde kalkışmada bulunan Müslümanlar hakkındaki hüküm nedir?

- Acaba gafil avlamak suretiyle onları öldürülebilirler mi?

Sorulan bu soruları cevaplarken, esas olarak göz önünde bulundurmanız gereken şey, nebevi sünneti analiz ederken o asırda sevabıyla günahıyla bu eylemleri o zaman ve mekânın şartları ile ölçmeliyiz. Dolayısıyla Yahudi karşıtlığı konusunda hiçbir şüpheye mahal olmadan, Yahudilerin ayrı bir özelliğe sahip olmadıklarını söyleyebiliriz. Bu yüzden eğer Medine Hristiyanları yahut müşrikleri de tahrik edici eylemlerde ve yapılan anlaşmayı bozma girişimlerinde bulunsalardı, Peygamber’in davranışı kesinlikle bu üç Yahudi kabilesine davrandığı gibi olurdu.

Medine’de bulunan ehli kitap ve müşriklerin durumu bu söylediklerimizi desteklemektedir, çünkü İslam’dan önce Medine’nin sakinleri iki gruptan oluşuyordu: Yahudiler ve müşrikler.

Müşrikler genel olarak Evs ve Hazreç kabilelerinden oluşuyor ve Medine’nin nüfusunu ellerinde bulunduruyorlardı. Çok azı hariç tamamına yakını İslam’ı kabul ettikleri için Medine müşriklerini Müslüman olarak telakki edebiliriz. Ama ehli kitap olarak sadece

üç büyük Yahudi kabilesi Ben-i Kaynuka, Ben-i Nazir ve Ben-i Kureyza Medine’de yaşıyorlardı. Bunun haricinde muteber kaynaklarda bu şehirde Hristiyanların yaşadığına dair bir kayıt mevcut değildir, belki birkaç tane bireysel olarak yaşayan Hristiyan bulunabilir. Bu yüzden Peygamber, Medine’de sadece Yahudilerle, az sayıdaki müşriklerle ve bir de az sayıdaki münafıklarla (zahirde Müslüman ancak İslam’ı yok etmek isteyen) karşı karşıyaydı. Dolayısıyla, Peygamber Medine’ye geldiğinde Muhacir ve Ensar arasında kardeşlik ahdi oluşturduktan sonra, ilk iş olarak Müslümanlar ve Yahudiler arasında bir anlaşma hazırlayarak, hemen hemen bütün Yahudi kabilelerinin isimlerini de anlaşmada zikrederek anlaşmayı yürürlüğe koydu. Bu açıdan anlaşılmaktadır ki usulen Medine’de Hristiyanlar yoktu bu yüzden Peygamber’in aleyhinde bir eylemde bulunmaları ve buna karşılık Müslümanların da onlar aleyhinde bir eylemde bulunmaları mümkün değildi. Öyleyse eğer Hristiyanlar da Medine’de bulunsalardı yapılan anlaşmalara katılacaklardı daha sonra anlaşmayı bozmaları halinde onlara karşı da girişimde bulunulacak ve Yahudilere karşı yapılan eylemlerin benzerleriyle yüz yüze kalacaklardı.

Ancak ikinci soru hususunda – yani İslam nazarında diğer dinlerin mensuplarına karşı asıl tutumun ne olduğu sorusu ve bu sorunun türevleri – söylemek gerekir ki, şeriatın kaynağı açısından, elçi gönderilmesi, vahiy ve mead açısından, şer’i konularda benzerlik açısından İslam diğer ilahi dinlerle ortak noktalara sahiptir. Kendisini şirk ve küfür karşısında bu dinlerle aynı safta görmektedir. Bu olay **“De ki: Ey kitap ehli, gelin aramızda eşit olan tek söze: Ancak Allah’a kulluk edelim, ona hiçbir şeyi eş ve ortak etmeyelim...”** ayet-i kerimesinde açık bir şekilde kendini göstermektedir. Bu bakış açısının aslına atfen, ameli olarak Peygamber de anlaşmalara karşı yapılan her düşmanca eylemden önce onlara barışçıl yaklaşımlarda bulunuyordu.

Ancak Peygamber’in Medine’ye gelişinin ikinci yılından itibaren, Yahudilerin özellikle Peygamber’in şahsına karşı, yeni oluşturulan İslam toplumuna karşı, anlaşmadaki bazı maddelere karşı söylem ve eylemlerinde gözle görülebilir değişiklikler olmaya başladı. Bu huzursuzluklar özellikle Peygamber’in Bedir savaşındaki zaferinden sonra Ben-i Kaynuka (Medine’deki en güçlü Yahudi toplumdur) tarafından Peygamber’e hakaretler edilmesiyle gün yüzüne çıktı ve sonraki olaylarla birlikte devam etti. Yahudilerin anlaşmaya uymadıklarının belirlenmesinin en büyük delillerinden bazıları onların Peygamber’i ve Müslümanları zaafa uğratmak için münafıkların başı olan Abdullah bin Ubeyy ile işbirliği yapmaları, Mekke’de Kureyşin liderleriyle irtibat halinde olmalarıdır. Ka’b bin Eşrefin Mekke’ye gidişi ve Kureyş müşriklerinin elebaşlarıyla onların Medine’ye saldırması için gerekli şartların oluşturulması konusunda anlaşması bunun örneklerinden biridir. Oysa Peygamber küfrün karşısında Müslüman ve Yahudilerden oluşan ortak bir ümmet ile yekpare bir siyasi toplum oluşturmanın yollarını arıyordu. Peygamber’in bu cesurca hedefini zayıflatan ve ciddi bir şekilde Müslümanları yok olma tehlikesiyle yüz yüze getiren bu eylemler tabii olarak Peygamber’in ciddi ve şiddetli tepkilerini doğurmuştu. Anlaşma metninin satırları üzerinden tekrar geçildiği takdirde işin aslı daha çok açığa çıkacaktır.

Ancak bu önemli ve hayati hedefin icra mekanizması, iktisadi ve itikadi yönden nüfuzlu Yahudilerle yapılan anlaşmaydı. Hiç şüphe yok ki, anlaşma İslam şeraitine göre

yapılmış bir anlaşma değildi, ondan önce de Arap toplumunda bundan istifade edilmişti. Bu işin geçmişi Arap yarım adası tarihi kitaplarında ve cahiliye dönemi Arap şiirlerinde bolca zikredilmiştir. Bunun örneklerinden biri de Hilf-el Fudul'dur ki Resulullah'ın peygamberliğinden yirmi yıl önce Kureyşin çeşitli katmanları tarafından akdedilmişti ve onu "Arapların şimdiye kadar duyulmuş en iyi anlaşması" olarak adlandırmışlardı.

Peygamber (s.a.a.) vahdeti sağlamlaştırmada, Medine'nin iç emniyetini sağlamada ve sonra Medine'nin dışındaki Arap kabileleri karşısında da emniyetin sağlamak için bu mekanizmadan çok iyi şekilde faydalanmıştır. Bu anlaşmanın o dönem Arapları üzerinde bıraktığı etki öylesine güçlendirici ve itibar öylesine yüksekti ki, Peygamber Medine'de kurulan bu yeni toplumun emniyetini sağlamlaştırmak için bu anlaşmayı kullanmıştır. Pratikte, her ne kadar anlaşma Müslüman olan Evs ve Hazreç kabilelerinin vahdeti ve aralarındaki ihtilafların giderilmesiyle sonuçlanmışsa da, vaat edilmiş Peygamber – kendi kitaplarında bu konuya işaret edilmişti – karşısında Yahudilerin eski yaralarına merhem olmamış, onun zaferlerini gördükçe rahatsızlıklarını aşikâr etmişlerdi.

Daha önceden işaret edilen diğer soruların araştırılması için, bir yönüyle Peygamber ve Müslümanlar arasında, diğer yönüyle de, Medine'de yaşayan Yahudi kabileleri arasında imzalanmış bulunan anlaşma metinlerini gözden geçirmemiz gerekmektedir. Siyer yazarları, bu anlaşmanın metnini çok küçük farklılıklarla hemen hemen aynı şekilde yazmışlardır bu yüzden bu metinlerden sadece birini nakledeceğiz. Muhammed Hamidullah, Müslümanlar ve Yahudiler arasında imzalanan Medine mutabakatını (Medine şehir devletinin ana yasası) olarak adlandırmış ve kamil bir şekilde zikretmiştir. (Hamidullah, s. 101 – 111)

Merhum Ayeti, *İslam Peygamber'i Tarihi* kitabında, İbn İshak'ın siyerinden Peygamber ve Medine ve çevresinde yerleşik Yahudiler arasında yapılan anlaşmanın belli başlı bölümlerini şu şekilde beyan etmiştir:

- Müslümanlar ve Yahudiler tıpkı tek bir millet gibi Medine'de yaşayacaklardır.
- Müslümanlar ve Yahudiler kendi dini merasimlerini yerine getirmekte özgür olacaklardır.
- Bir savaş durumunda, bu iki gruptan her biri diğerine mütecaviz olmaması şartıyla düşmana karşı yardım edecektir.
- Her ne zaman Medine saldırıya ve düşmanın istilasına uğrarsa, her iki grup da şehrin savunması için beraber çaba gösterecekler.
- Düşmanla yapılacak barış anlaşması, her iki tarafın da meşveretleriyle imzaya taşınacaktır.
- Medine kutsal bir şehir olduğu için, her iki taraf açısından da ihtirama haizdir ve Medine'de her türlü kan dökücülük haram sayılacaktır.
- İki taraf arasında meydana gelecek çatışma ve ihtilaflarda, ihtilafların giderilmesi için son hakem, Allah Resulünün şahsı olacaktır.

- Bu anlaşmayı imzalayanlar birbirleri hakkında hayırlarını isteyecek ve güzel davranışlarda bulunacaktır. (r. k: Ayeti, s.215 – 216)

Bu anlaşmanın içeriğinin tahlili, Medine'ye, Peygamber'in şahsına ve Müslümanlara yönelik eleştirilerin öncesinde ve eleştiri anında neler olduğunu ortaya koyacak ve daha açık bir şekilde anlamamızı sağlayacaktır. Yine tarihin o sayfasındaki korkuları ve ümitleri daha fazla resmedecektir. Bu anlaşmadan çıkarılan sonuç, Medine'de yeni yapılmış İslam toplumunun vahdetin sağlanmasına ve Medine'nin bekası ve savunmasının güçlendirmesine ne kadar çok ihtiyaç duyulduğudur. Bu yüzden birinci, üçüncü ve dördüncü maddelerde bu mesele açıkça ifade edilmektedir. Bu anlaşmada kâmil yeni olan ve Peygamber'in şahsı için bir övünç sayılan, İbrahimi dinler arasında vahdetin tesis edilmesi girişimidir. Bütün siyer sahiplerinin nakletmiş olduğu birinci maddede Müslümanlar ve Yahudiler tek bir ümmet olarak telakki edilmiştir. Bu ittihadı gerçek bir ittihat olarak değil belki Medine'nin siyasi toplumunda bir denge oluşturmak için her iki tarafın da yararlandığı karşılıklı açılmış bir kredi ve stratejik vahdet olarak görmek gerekir.

Bu sembolik ve stratejik vahdette her iki grup da kendi dinlerinde kalacaklardı, ancak şu iki şey dikkate alındığında – birincisi her iki dinin de tevhidi ve İbrahimi olması, ikincisi de yeni oluşan İslami toplumun yararı için vahdete duyulan ihtiyaç – her iki grup vahdeti anlaşma şeklinde (karşılıklı açılmış bir kredi) sağladılar.

Ama anlaşmanın Yahudiler tarafından birinci yıldan, Medine mutabakatının imzalanmasından itibaren çiğnendiğine dair rivayetler, bütün siyer yazarlarının, Müslüman tarihçilerin, oryantalist ve tarafsız tarihçilerin nakillerinde yer almaktadır. Aynı şekilde önceki satırlarda yer aldığı üzere onların tahriklere devam etmeleri de söz konusuydu.

Peygamber'in anlaşma yaptığı gayri Müslimler karşısındaki davranışlarının temeli, onların menfaatlerini korumak ve kollamak, onlara yapılacak saldırıların önüne geçmeye dayanıyordu. Bu esas bazı Medine Yahudilerinin çeşitli olaylarda anlaşmaya aykırı davranışlarda bulunması ve anlaşmayı çiğnemesinden sonra bile riayet edilmiştir. Peygamber nasihat ve tavsiyelerle mevcut anlaşmayı ve vahdeti korumaya çaba göstermiştir.

Gerginliklerin artması ve Müslümanların Yahudilerin tahrikleri karşısında tepki göstermeleriyle beraber, Peygamber yeni bir aşamaya geçerek, anlaşmayı bozan Yahudilere karşı tavır almaya başladı. Medine mutabakatına göre, Peygamber bir hakem, son karar mercii ve anlaşmanın uygulanmasının gözlemcisi olarak tayin edilmişti. Bu anlaşmanın 42. Maddesi şöyleydi: “fesat çıkma endişesi uyandıran öldürme olayları yahut tartışmalarda, müracaat makamı Allah ve Muhammed (s.a.a.) olacaktır.” (Hamidullah, Muhammed, s.101 – 111)

Bu yüzden hukuki esaslara ve anlaşmanın içeriğine göre, Yahudiler Peygamber'in verdiği hükümlere itaat etmek zorundaydılar. Müslümanlar, Yahudilerin anlaşmayı bozan bu tavırlarına sabrederek onlara uyarıda bulundular, ancak bu uyarılar bir fayda sağlamadı ve Peygamber çaresiz bir şekilde yaptırımları uygulamaya koydu.

Peygamber'in bu eylemlerden rahatsızlık duyduğunun açığa çıkmasıyla beraber, bu nakledilenler çerçevesinde – bütün senetlerinde ciddi problemler bulunan bu rivayetlerin sahih olduğunu kabul edersek – Peygamber'in iki eylem ortaya koyduğu söylenmektedir:

Birincisi, fitnenin kökünün kazınmasına onay vermesi ki bunlar bahsi geçmiş olan altı kişidir.

İkinci olarak, yerel savaş ve müfsitlerin öldürülmesinden bile ibret almayan Medine anlaşmasını bozanların menfaat ve emniyetlerine karşı yapılan hareket.

Komplocu altı Yahudi'nin öldürülmesi hadislerinin senet mevzusunun bir kenara bıraksak bile, Medine mutabakatına göre Peygamber'in yapmış olduğu eylemler, anlaşmaya uygun, kanuni ve meşru ve şehrin emniyetinin sağlanması için yapılması gereken şeylerdi. Çünkü o Medine mutabakatına göre bu haklara sahipti, anlaşmayı çiğneyenlere uygun gördüğü bir cezayı verebilirdi. Görülmektedir ki hiç şüphesiz böylesi şiddet hareketi için (gerek eylemden önce ve gerekse eylemden sonra) ve bu hareketin meşruiyeti için Peygamber'in izni gerekmektedir. Çünkü elimizdeki rivayetlerde muhalifleri bireysel eylemleriyle öldüren şahıslar hususunda bile, sonuçta Peygamber'in rızasını aldığı görülmektedir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Bahsi geçen konulardan, peygamberliğin başlangıcından, ta Resulün irtihaline kadar Peygamber zamanındaki şiddet hareketlerinin dört gruba ayrıldığı sonucunu çıkarabiliriz: Peygamber'in bi'setinden Medine'ye hicretine kadar geçen sürede Peygamber'e karşı yapılmış şiddet hareketleri; hicretten sonra Yahudiler ve Müslümanlar arasındaki şiddet; hicretten sonra Kureyş kafirleriyle Müslümanlar arasında vuku bulan şiddet hareketleri ve Mekke'nin fethinden sonraki bölümde meydana gelen şiddet hareketleri.

Yukarıda zikredilen dört tür şiddetten üçüncüsü özellikle konumuz dışındadır, çünkü böylesi şiddet hareketleri savaş kanunlarına tabidir dolayısıyla Müslümanlar ile Kureyş kafirleri arasındaki savaş durumunda, ön görülemez eylemleri bir terör eylemi olarak kabul edemeyiz. Çünkü bu durumda, düşmanı gafil avlama yöntemi tamamen meşrudur. Dördüncü kısım da Kureyş'in büyükleri dahil genel af ilan edilmesiyle, Allah resulü tarafından şiddet hareketlerinin yapılmış olması ihtimali, o hazretin açık emirlerinin hilafına ve İslami usul ve değerlerin tersine yapılacak bir işti dolayısıyla eylemleri Peygamber'e atfedemeyiz. Birinci kısım hususunda ise, Peygamber ve Müslümanlar tarafından kafirler ve Mekke müşriklerine karşı yapılmış hiçbir şiddet hareketi kaydedilmemiştir. Belki tam tersine bütün siyer yazarlarının, Şia ve Sünni tarihçilerinin anlattıkları üzere, Müslümanlar genel olarak yahut da bireysel olarak, bizzat Peygamber'in kendisi de dahil şiddet eylemlerine, gafil avlanmalara ve teröre maruz kalıyorlardı. Bu tür şiddet eylemlerinin sonucusu ve en seçkin örneği Leyletul Mebid olayı idi. Kureyş kabileleri, seçkin savaşçılarını Peygamber'i terör eylemiyle öldürmek için bir araya getirmişlerdi ve Peygamber'in Mekke'den hicretiyle bu komplo suya düşmüş oldu.

Bütün bunlardan sonra geriye sadece ikinci kısım kalmaktadır. Bu kısımda hicretin birinci yılından üçüncü yahut dördüncü yılına kadar olan zaman diliminde Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki şiddet eylemleri rapor edilmiştir ve bu olayların da terör olayları olup olmadıkları da ayrıca araştırma ve tartışma konusudur.

Bu araştırma dört aşamada şekillenmektedir:

1- Nakledilen olayların ve senet açısından bu rivayetlerin itibar ve sıhhatinin araştırılması neticesinde ilmi olarak bu rivayetlere güvenilemeyeceği aşıkardır.

2- Nakledilen haberler bile sadece altı olayla sınırlı kalmaktadır, üstelik sadece Ka'b bin Eşref ve İbn Nebih Hezeli için Peygamber'in onların öldürülmesi isteğinde bulunduğu nakledilmiştir ki, her iki olayda da terör kriterleri, ölçü ve verileriyle beraber ele alındığında, bir terör eylemi olarak sayılması mümkün değildir. Çünkü İbn Nebih, Peygamber'le savaşmak üzere ordu topluyordu bu yüzden savaş halindeydi ve Medine anlaşmasını çiğnediği için cezalandırılacağını biliyordu. Şu halde onun hakkında gafil avlanma söz konusu değildir. İbn Eşref de Medine anlaşmasını çiğneyerek, Kureyş kafirleriyle ve Medine münafıklarıyla işbirliği içinde olup, onlara danışmanlık yaparak, Medine anlaşmasının vermiş olduğu güvence kapsamının dışına çıkmış oldu ve kendini ölüme sürükleyecek işlere girişti.

Diğer dört olayda ise, yapılan şiddet eylemlerini usul olarak Peygamber'e bağlamak ve nebevi sünneti terörle aynı yönde kabul etmek mümkün değildir. Çünkü her dört eylem de ferdi eylemler olup, Peygamber'in açıkladığı bir istek veya bir emir bulunmamaktaydı. Dikkat çekicidir ki, Will Durant bile bu tür eylemleri, Bedir savaşından zaferle çıkmasının vermiş olduğu güçten sonra, Peygamber'in muhaliflerini ezmek için icra ettiği bir savaş sanatı (teknigi) olarak görmüştür. (Will Durant, c.4 s. 215 – 218)

3- Bütün olaylarda nakledilenler, Nebvi sünnetin seçkin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu rivayetleri senedlerinin zayıf ve itibarsız oluşuna rağmen doğru olduğunu var sayarsak, eğer Yahudiler anlaşmaya sadık kalsalardı, hiçbir tarih, hicretin birinci yılı ile üçüncü yılı arasındaki olayları yazmayacaktı. Çünkü anlatılan bu durum Yahudilerin tarafından anlaşmanın bozulmasıyla beraber, Peygamber'in başlattığı karşı eylemler ve önlemler, genel düzeni korumak ve Müslüman yahut gayri Müslim olsun Medine sakinlerinin emniyetini sağlamak amacını taşıyordu.

4- Dikkat çekici başka bir nokta da, bu eylemler sadece anlaşmayı çiğneyenler ve komplo peşinde olanların yönelikti, onların aile fertlerini ya da kabilelerini kapsayacak şekilde genişletilmemişti. (Ceza hukukunda suç ve cezanın şahsiliği esası)

Bununla birlikte Peygamber'in uygulamaları böylesi çalkantılı ve olay çıkmaya müsait durumlarda bile üç seçkin özelliğe sahipti:

- a- İlk adımı atıp başlatan olmuyordu
- b- Sinsice olmuyordu
- c- Topluca olmuyordu (sadece şahısla sınırlıydı)

Bu üç özellik, İslam'ın insani ve adaletli öğretilerinin ve İslam Peygamberinin seçkin insanlığının ve karakterinin göstergesidir. Aksi takdirde böylesi bir ortam ve çalkantılı durumlar, şahsi hesapların kapatılması için en iyi zamanlardır. Bu seçkinlik, ölenlerin hemen hemen tamamının İslam'a kinlerinin dışında, Allah Resulünün şahsına, hatta ailesine ve hanımlarına iftira etmiş, bu iftiralara yazdıkları şiirlerinde bile yer vermiş kimseler oldukları bilinince daha bir öne çıkmaktadır.

5- Eylemlere hedef olan kimselerin özellikleri de, İslam hukuku ve sistematigi açısından tam anlamıyla İslam toplumunun bir vatandaşıydılar. Bu kimselerin dört özelliği vardı.

1- Müslüman değillerdi: Yani Peygamber (s.a.a.) hiçbir şekilde bir Müslüman'ın gafil avlanarak öldürülmesini emretmemiş ve daha önemlisi bu yöntem ve güzel sünnet onun ehli beyti tarafından sürdürülmüştür. Peygamber'den ve imamlardan naklolunan Fitk 'in yasak oluşu konusundaki hadisler, Fitk yapmanın ve bir Müslüman'a karşı terör eyleminde bulunmanın meşru olmadığına delilidir. (Tureyhic.3 s.357, Meclisi, c.44, s.344)

2- Nifak ehlinde de değillerdi: Yani, hatta Kureş kâfirleri ve Medine Yahudileri ile işbirliği yapan, İslam ile zıtlaşan zahiri Müslümanlar bile yaptıkları cürüm gerçekte kâfirlerden ve Yahudilerden daha ağır olmasına rağmen çünkü İslam toplumunu kendi içinden, sırtından hançerlemişlerdi, bu eylemlerde hedef alınmadılar.

3- Medine anlaşmasına ve uzlaşmasına uymaları gerekmeyen ehli kitaptan (Hıristiyan ve Yahudi) idiler.

4- Bunlar sadece Medine'de mukim, Medine anlaşmasını çiğnemiş, Medine'de yeni oluşan İslam toplumunun varlığına ve emniyetine karşı eylemlerde bulunmuş Yahudilerdi.

Ancak araştırmanın başında da söylediğimiz gibi, nebevi sünnet – bin dört yüz yıl öncesine dayanan sistem- ve kendine özgü zamanına ve mekâna ait olan bu olaylar ile modern ve özel bir kavram olarak yirminci yüz yılın ikinci yarısında şekillenen terör ve terörizm arasında sağlıklı bir oranlama yapıp yapılmayacağı başlı başına sorulması gereken bir sorudur. Soru şudur, Acaba terör ve terörizmi oluşturan unsurlarda şu özelliklere sahip bir bağ bulunabilir mi?

Evvela, zaman üstü olsun, yani bütün zamanlarda, anlam olarak aynı kalabilmiş, zamanın geçmesiyle anlamını yitirmemiş olmalıdır.

İkinci olarak: Mekân üstü olmalıdır, yani farklı özelliklere sahip bütün mekânlarda, bıraktığı etki aynı olmalıdır.

Üçüncü olarak: Şahıs üstü ve herkesi kapsayıcı olmalıdır, yani herkesin nezdinde ve farklı kültürlerde aynı ölçü ve değere sahip olmalıdır.

Hiç şüphesiz, terördeki –bir suç olarak incelendiğinde - bu üç maddi, manevi ve kanuni unsurun hiç biri, zaman üstü, mekân üstü ve şahıs üstü (herkesi kapsayıcı) olarak tanımlanamaz. Eğer bir eylem, kendine belirli bir zamanda istenmeyen ve gerekçesiz bir eylem olarak görülürse, kendisinden sonraki yahut önceki zaman dilimlerinde de istenmeyen ve gerekçesiz bir eylem olarak kabul edilmesini gerekli kılmaz. Bu noktanın ispata

Cahiliye dönemi Arap şiirleri de Arap savaşçılarının Ğeyle (İğtiyal) şeklinde öldürmelerine düzülen methiyelerle (Said el Huri el Şertuni, Pişin) doludur. Bu da günümüzde terör olarak adlandırılan şeyin meşruiyetinin göstergesidir. Nebevi sünneti seçkin kılan şey, Fitk 'e yasak getirerek ve bu gayri ahlaki işe gem vurmasıdır.

İhtiyacı yoktur ve bizim için birçok şeyin kabul edilebilirliğinin değişip dönüşmesi vicdani bir şeydir. Mesela, kadınların evleri dışında çalışmalarının kabul edilemez bir şey olması kırk yıl önce ve özellikle dindarlar arasında kültürün bir parçası sayılıyordu. Oysa bu gün toplumsal bir zorunluluktur ve dindarlar arasında bile yaygındır. Eğer toplumsal düzenin birbirine bağlı ve süreklilik arz eden etmenlerini, değerler, normlar, kurumlar ve mevkiler gibi dört etmen çerçevesinde araştırırsak, Parsons'un dediği gibi (Beşiriye, s.85) bu dört etkenin tümü, zamansaldır, mekansaldır ve herkesi kapsayıcı değildir. Yani, bir toplumdan diğer bir topluma, bir zamandan diğer bir zamana farklılık gösterirler.

Şu halde, nasıl olur da tamamen meşru sayıldığı bir zamanda ve bu eylemleri yapanlara karşı hiçbir itirazın yükselmediği bir ortamda, yıkıcı, genel emniyet ve düzeni bozucu faaliyetlerde bulunan, anlaşmaları çiğneyen muhaliflerin öldürülmesi eylemi, üstelik on dört asır sonra, işin yapıldığı zamanın ölçüleri olmayan ölçütlerle eleştirilebilir. Evet, eğer eylemlerin gerçekleştiği zamanda, bu tür eylemler o günün geçerli normlarına ve üzerinde uzlaşılan anlaşma ve barış çabalarına ters düşmüş olsaydı, onları eleştirebilir ve istenmeyen bir iş yaptıkları yaftasıyla insanların yargılarına sunulurlardı.

Elbette böylesi bir meselede de, o amellerin istenmeyen bir iş olmasının sebebi, günümüz ölçüleri değil, belki olayların olduğu zamanda norm dışı ve yaygın ölçülerin tersine yapılmasıdır ki, bu da peşi sıra eleştiriyi getirmektedir. Peygamber'in (s.a.a.) asrında ve ondan önce terör, tamamen yaygın ve meşru bir eylem olarak sayılmaktaydı. Kavramın anlamını içeren kelimenin çokça kullanılması ve terörün Peygamber'in asrında ve önce-sindeki Arap dili ve kültüründeki manası, bu iddianın doğruluğunu gözler önüne sermektedir. Tıpkı daha önce bahsi geçen Fitk, İrhâb, İğtiyal ve İhâfe kelimelerinde olduğu gibi. Cahiliye dönemi Arap şiirleri de Arap savaşçılarının Ğeyle (İğtiyal) şeklinde öldürmelerine düzülen methiyelerle (Said el Huri el Şertuni, Pişin) doludur. Bu da günümüzde terör olarak adlandırılan şeyin meşruiyetinin göstergesidir. Nebevi sünneti seçkin kılan şey, Fitk 'e yasak getirerek ve bu gayri ahlaki işe gem vurmasıdır.

Şu halde, Peygamber'in böylesi bir eyleme bulaşmış olması nasıl mümkün olabilir. Ancak böylesi bir işin karineler ve Yahudiler tarafından anlaşmanın bozulduğu göz önüne alındığında, genelin vicdani, o dönemin adeti ve kendi asrındaki Arap yarım adasında bu işin kabul edilmiş ahlak ölçüleri esasına dayandığı ve meşru olduğunu söylememiz halinde halinde bunu kabul etmek mümkün olacaktır.

Kaynakça**a- Farsça kaynaklar**

- 1- Ayeti, Muhammed İbrahim: Tarihi Peygamberi İslam, İntişarat-ı Danışgah-i Tahrân, baskı 1359.
- 2- Beşiriye, Hüseyin: Camia Şinasi-i Siyasi, Neşri Ney, 1379.
- 3- Hamidullah, Muhammed: Nameha ve Peymanhayi siyasi hazreti Muhammed ve İstinad sadr İslam, Tercüme Seyyid Muhammed Hüseyini, İntişaratı Suruş, 1377.
- 4- Haveri, Yakub ve ekibi: Vajename-i tefsili fıkıh-ı ceza, Danışgahi ulum-i İslamiye Rezevi, c.1, s. 1384
- 5- Durant, William James: Deramed-i ber Tarih-i Temeddün, Sazıman-ı İntişarat ve Amuziş-i İnkılab-ı İslami, Ahmed Betehayi ve Hoşayar Dihimi, c.4, 1345.

b- Arapça kaynaklar

- 1- İbn İshak, Muhammed: Siretu enNebeviye, Dar-ul Kitab el-İlmiyye, 1424 h.k.
- 2- El Emin, Hasan: Dairetul Mearif el İslamiye el Şia, Dar-ul Tearuf lil Matbuat, el Tab'etel Hamis, el Mucellid el Sabi', 1415 h.k.
- 3- Bessam Zui: Mecellet el Fikr el Arabi, el Aded 64.
- 4- El Huri eşŞertuni, Said: Ekrebul Mevarid, c.2, Mektebete Ayetullah el Uzma elMer'eşi enNecefi, Kum, 1403 h.k.
- 5- Hoyi (el Musevi), Ebul Kasım: Mu'cemul Rical el Hadis ve Tefzil etTebakat el Reva, Merkez-i Neşr-i Asar-i Şia, c.17, 1410 h.k.
- 6- Zehebi: Meğazi, Dar-ul Kitabul Arabi, 1409 h.k.
- 7- Tabersi: Mecme ul Beyan, c.14, Ali Kerimi, İntişarat-ı Vezaret-i Ferheng ve İrşad-ı İslami, 1380.
- 8- Terihi: Mecme ul Bahreyn, c.3, defter-i Neşr-i Ferheng-i İslami, 1367.
- 9- Tusi, Ebul Cafer Muhammed bin Hasan elTusi: Rical, Tahkik-i Cevad Kayyumi el İsfehâni, Kum, Müessesetül Neşr el İslam, 1420 h.k.
- 10- Kumi, Ebi Hasan Ali bin İbrahim: Tefsir-i Kumi, c.1, Dar-ul Kitab, Kum, 1404 h.k.
- 11- Meclisi, Muhammed Bakır: Bihar-ul Envar, Dar-ul İhya el Teras el Arabi, 1403 h.k.
- 12- Mesudi, Ebi Hasan Ali bin Hüseyin bin Ali el Mesudi: Muruc-u Zeheb ve Meadinil Cevahir, c.2, Müessesetül A'lemi lil Matbuat, Beyrut, 1421 h.k.
- 13- Vakıdi, Muhammed bin Ömer Vakıd: el Meğazi, Tahkik-i Merasil Cunz, Müessesetül A'lemi lil Matbuat, c.1, 1409 h.k.

c- İngilizce kaynaklar

- 1- Cambridge Dictionary of synonyms and antonyms, 2005.
- 2- Webster's Third New International Dictionary, Massachussets, Martin Webster inc. 1986, P 2361.
- 3- The New Encyclopedia of Britanica, vol.11, Micropedia, 1986, P 650
- 4- Michael Stohl, ed, The Politics of Terrorism, 3rd edition, New York, Marcel Decker inc. 1988, P 3.
- 5- Encarta 2004 The Deliberate creation and explatation of fear for bringing about political change.